

Iranian Scientific Association
of Public Administration

University of
Sistan and Baluchestan

Sustainable Consumption Policy: Recognizing Challenges of Lifestyle Management

Case Study: Ministry of Trade of Iraq

Mamoon Ali Ebrahim¹ | Saeid Sharifi² | Younis Mohammad Khizr al-Sabawi³
Mehrdad Sadeghi⁴

1. PhD student in public administration, Islamic Azad University, Isfahan branch (Khorasgan), Isfahan, Iran. mamoonaljibory@gmail.com
2. Associate Professor, Faculty Member of cultural management department, Islamic Azad University, Isfahan branch (Khorasgan), Isfahan, Iran; (Corresponding Author). E-mail: sa.sharifi@khuisf.ac.ir
3. Assistant Professor, faculty member of business department, Kirkuk University, Kirkuk, Iraq. E-mail: younis.mohammad@uokirkuk.edu.iq
4. Assistant Professor, Faculty Member of cultural management department, Islamic Azad University, Isfahan branch (Khorasgan), Isfahan, Iran. E-mail: mehr.sadeghi@khuisf.ac.ir

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 5 April 2023

Received in revised form: 7

June 2023

Accepted: 21 August 2023

Published online:

4 October 2023

Keywords:

Sustainable consumption,
Lifestyle Management,
Iraqi Ministry of Commerce,
politics , governance.

ABSTRACT

Sustainable consumption, especially with the growing trend of the urban population on the one hand and the problem of governments in providing food for a sustainable life, is considered a fundamental issue that developing countries try to control to a large extent through lifestyle management. The current research in the Ministry of Trade of Iraq is trying to identify the challenges of lifestyle management in the field of sustainable consumption policy. The research method is combined (qualitative and quantitative) which was carried out in the first phase of the thematic analysis using the six key steps of Braun and Clarke (2006); the data collection tool was a semi-structured and in-depth interview. The validity of the research data was confirmed by returning to the interviewees and external auditors. The research community was experts in the field of trade and commerce, of which 12 people were interviewed until data saturation. Sampling was done in a targeted method dependent on the criterion. In the second phase, the research was conducted with second-order factor analysis through AMOS software. The tool for collecting information was a researcher-made questionnaire, whose validity was confirmed through face and content validity. The results of this research showed that 57 primary codes, in the form of 13 main codes, were placed in 4 categories of governance performance, consumer activism, information and media influence, environmental and climate requirements. The results also showed that the factor analysis model of the identified components has a suitable fit, and the factor weight of the components was estimated as governance performance (0.94), consumer activism (0.87), information and media influence (0.85), environmental and climate conditions (0.69). Based on this, it can be concluded that governance and government components play a more important role in lifestyle management.

Cite this article: Ali Ebrahim, M., Sharifi, S., Mohammad Khizr al-Sabawi, Y & Sadeghi, M. (2023). Sustainable Consumption Policy: Recognizing Challenges of Lifestyle Management (Case Study: Ministry of Trade of Iraq), *Governance and Development Journal*, 3 (3), 95-118. <https://doi.org/10.22111/JIPAA.2024.403691.1125>

Publisher: Iranian Scientific Association of Public Administration & University of Sistan and Baluchestan

© The Author(s)

سیاست مصرف پایدار: بازشناسی چالش‌های مدیریت سبک زندگی مورد مطالعه: وزارت بازرگانی عراق

مأمون علی ابراهیم^۱ | سعید شریفی^۲ | یونس محمد خضر السبعوی^۳ | مهرداد صادقی^۴

۱. دانشجوی دکتری مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران. رایانامه: mamoonaljibory@gmail.com
۲. هیات علمی گروه مدیریت فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان) اصفهان، ایران، (نویسنده مسئول) رایانامه: sa.sharifi@khuisf.ac.ir
۳. استادیار و عضو هیات علمی گروه کسب و کار، دانشگاه کرکوک، کرکوک، عراق. رایانامه: younis.mohammad@uokirkuk.edu.iq
۴. هیات علمی گروه مدیریت فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان) اصفهان، ایران. رایانامه: mehr.sadeghi@khuisf.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

مصرف پایدار به ویژه با روند فزاینده جمعیت شهری از یک سو و مشکل دولت‌ها در تأمین مواد غذایی برای زندگی پایدار یک مسئله اساسی به شمار می‌رود که کشورهای در حال توسعه تلاش می‌کنند از طریق مدیریت سبک زندگی تا حد زیادی آن را کنترل نمایند. پژوهش حاضر در وزارت بازرگانی عراق در تلاش است چالش‌های مدیریت سبک زندگی در حوزه سیاست مصرف پایدار را شناسایی نماید. روش این پژوهش ترکیبی (کیفی و کمی) است که در مرحله اول در چارچوب تجزیه و تحلیل کیفی از نوع تحلیل تم به روش شش مرحله‌ای براون و کلارک (۲۰۰۶) انجام شد؛ ابزار گردآوری اطلاعات در مرحله اول مصاحبه نیمه ساختاریافته و عمیق بود. اعتبار داده‌های پژوهش از طریق بازگشت به مصاحبه‌شوندگان و ممیزان بیرونی تأیید شد. جامعه پژوهش متخصصان حوزه تجارت و بازرگانی بودند که از این میان تا حد اشباع داده‌ها با ۱۲ نفر مصاحبه انجام گرفت؛ نمونه‌گیری به روش هدفمند وابسته به معیار انجام شد. در مرحله دوم پژوهش به روش کمی از نوع پیمایشی، با تحلیل عاملی مرتبه دوم از طریق نرم‌افزار ایموس^۱ انجام شد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته بود که اعتبار آن از طریق روایی صوری و محتوایی تأیید شد. نتایج این پژوهش نشان داد ۵۷ کد اولیه، در قالب ۱۳ کد اصلی در ۴ دسته عملکرد حاکمیتی، کنشگری مصرف‌کننده، نفوذ اطلاعاتی و رسانه‌ای، اقتضانات محیطی و اقلیمی قرار گرفتند. نتایج همچنین نشان داد مدل تحلیل عاملی مؤلفه‌های شناسایی شده دارای برآش مناسب است و وزن عاملی مؤلفه‌ها به ترتیب عملکرد حاکمیتی (۰.۹۴)، کنشگری مصرف‌کننده (۰.۸۷)، نفوذ اطلاعاتی و رسانه‌ای (۰.۸۵)، اقتضانات محیطی و اقلیمی (۰.۶۹) برآورد شد. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت مؤلفه‌های حاکمیتی و دولتی نقش مهم‌تری در مدیریت سبک زندگی دارند.

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۰۵

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۲/۰۳/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۳۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۷/۱۲

واژه‌های کلیدی:

مصرف پایدار، مدیریت سبک زندگی، وزارت بازرگانی عراق، سیاست، حکمرانی.

استناد: علی ابراهیم، مأمون؛ شریفی، سعید؛ محمدخضر السبعوی، یونس و صادقی، مهرداد (۱۴۰۲). سیاست مصرف پایدار: بازشناسی چالش‌های

مدیریت سبک زندگی، مورد مطالعه: وزارت بازرگانی عراق. حکمرانی و توسعه، ۳ (۳)، ۹۵-۱۱۸.

<https://doi.org/10.22111/JIPAA.2024.403691.1125>

©نویسندگان.

ناشر: انجمن علمی مدیریت دولتی ایران و دانشگاه سیستان و بلوچستان.

^۱. AMOS

مقدمه

مصرف پایدار^۱ یک مفهوم کلیدی در پارادایم توسعه پایدار است (رحمان و همکاران^۲، ۲۰۲۲) که از افراد در کشورهای با درآمد بالا می‌خواهد تا اثرات زیست‌محیطی شیوه‌های مصرف خانوار خود را در نظر بگیرند (اوسونتویی و لین^۳، ۲۰۲۲). از این‌رو سیاست مصرف پایدار زیست‌محیطی در چند دهه اخیر به دلیل افزایش مسائل زیست‌محیطی جهانی مانند آلودگی، گرمایش جهانی، تغییرات آب‌وهوا و تخریب محیط‌زیست به موضوعی حیاتی در بازار مصرف و تحقیقات تبدیل شده است؛ بر این اساس در چارچوب‌های سیاست بین‌المللی اخیر، مصرف پایدار بخشی از گفتمان عقلانی سازی متمرکز بر نظریه نوسازی زیست‌محیطی و پیشگیری از آلودگی است که نشان‌دهنده چالش‌های تئوری‌های متمایز محیط‌زیست، دولت و فرد است (هتا و همکاران^۴، ۲۰۲۱).

در واقع رفتار مصرف پایدار (نزدیک شدن، خرید و مصرف محصولات به شیوه‌ای سازگار با محیط‌زیست) یک نیاز ضروری برای ترویج توسعه پایدار در حوزه مدیریت و سیاست‌گذاری حاکمیتی در نظر گرفته می‌شود؛ چرا که مصرف‌کنندگان نقشی کلیدی در دستیابی به اهداف دولت برای کاهش مصرف انرژی، شیوه‌های مدیریت مصرف، پسماند و شیوه زندگی با پیامدهای زیست‌محیطی کمتر دارند امری که به پایداری مصرف از طریق سبک زندگی منجر می‌شود (وینر^۵، ۲۰۲۳).

جویرین و شاو^۶ (۲۰۱۲) معتقدند گسترش روز افزون مهاجرت از روستاها به شهرها و از بین رفتن زندگی‌های مبتنی بر سبک‌های طبیعی که بیشتر در شهرهای آسیایی در حال رخ دادن است علاوه بر اینکه رشد کند زیرساخت‌های توسعه شهری را ایجاد می‌کند، احتمال بروز سوانح طبیعی را برای شهروندان بیشتر خواهد کرد. این عوامل در بلندمدت علاوه بر فرسایش زمین^۷ سبب ایجاد بحران‌هایی در زیست محیط شهری خواهد شد. نه تنها رها کردن زمین بلکه گسترش شهرنشینی سبب نابودی پوشش‌های گیاهی طبیعی به ویژه در کشورهای پر جمعیت شده است (سان و همکاران^۸، ۲۰۱۱).

علاوه بر این در میان مسائل زیست‌محیطی مثل بحران جهانی گرم شدن کره زمین، بحران به هدر رفتن منابع و بحران اکوسیستم، مسائل مربوط به زباله و مدیریت ضایعات نه تنها از جانب انسان بوده و به او نزدیک‌تر است بلکه از مهم‌ترین مسائل مطرح در حوزه توسعه پایدار شهری تمام

^۱. Sustainable consumption

^۲. Rahman et al.,

^۳. Osuntuyi & Lean

^۴. Hotta et al.,

^۵. Weener

^۶. Joerin & Shaw

^۷. Land Degradation

^۸. Sun et al.,

کشورها به ویژه کشورهای در حال توسعه است (تاناکا^۱، ۲۰۱۴). مدیریت مواد زائد جامد و خطرناک یک مشکل و دارای اولویت مستمر و فزاینده برای بسیاری از کشورها همچنان باقی مانده است. این امر به ویژه در شهرهای فقیر یک تهدید عمده برای سلامت عمومی، کیفیت زیست محیطی، منابع آب، شیلات، کشاورزی، گردشگری، تجارت مناطق دیگر و نهایتاً توسعه ملی دارد (ریچارد و هاینس^۲، ۲۰۱۴). گسترش پلاستیک در همه جا به یک چالش بزرگ تبدیل شد؛ مجمع جهانی اقتصاد ادعا می کند که استفاده از پلاستیک در طول پنجاه سال گذشته بیست برابر شده است؛ در حال حاضر سالانه ۴۰۰ میلیون تن پلاستیک تولید می شود، اما تنها ۹ درصد از کل زباله های پلاستیکی بازیافت شده است. بقیه بیش از ۶.۳ میلیارد تن دفن شده یا به طبیعت ریخته می شود، به رودخانه ها نفوذ می کند و به عنوان زباله های بسته بندی به اقیانوس ها می برد (کائوتیش و همکاران، ۲۰۲۱).

اگرچه گسترش شهرنشینی و ضرورت تولید بیشتر مواد غذایی سبب افزایش بهره‌وری در صنعت کشاورزی از طریق ایجاد ابزارها و بهره‌مندی از شیوه‌های تولید شده است (اسمیتس^۳، ۲۰۱۱)؛ اما این امر نه تنها تغییر سبک زندگی بلکه آسیب‌های زیست محیطی زیادی به همراه داشته است. تغییر پوشش گیاهی و الگوی فضایی تخریب کننده در پوشش گیاهی (پارسونز^۴، ۲۰۱۴) از این دست است. این امر نه تنها از طریق مصرف زمین طبیعی بلکه به واسطه عواقب ناخواسته^۵ برنامه ریزی استفاده از زمین در سیاست‌های دولت ملی نیز هست (پاسترنک و بوگوس^۶، ۲۰۱۰؛ مورونی^۷، ۲۰۱۲). اگرچه برخی از کشورهای اروپایی (آلمان) از سیاست‌های زندگی اشتراکی برای کاهش استفاده از زمین بهره گرفتند (استینفوهر و هاس^۸، ۲۰۰۹) اما به واسطه ابعاد ایدئولوژیکی نمی توان از این سیاست‌ها در کشوری مثل عراق به این شکل بهره برد. در کنار مصرف زمین می توان به چالش‌های دیگری همچون حمل و نقل و ترافیک حتی با استفاده از سیستم اتوبوس‌های (بی آر تی^۹) (هنشر و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۴؛ ملادنویک و همکاران^{۱۱}، ۲۰۱۳). مدیریت مواد زائد جامد و خطرناک (ریچارد و

¹. Tanaka

². Richards & Haynes

³. Smeets

⁴. Parsons

⁵. Unintended Consequences

⁶. Pasternak & Bógus

⁷. Moroni

⁸. Steinführer & Haase

⁹. Bus Rapid Transit

¹⁰. Hensher et al.,

¹¹. Mladenovic et al.,

هاینس^۱ (۲۰۱۴)، عدم مشارکت فعال بخش خصوصی و مردم در کنترل پسماندها (فتحی لو دین و همکاران،^۲ ۲۰۱۴) و مقابله با رفتارهای غیرقانونی زیست‌محیطی (ساری و مختار^۳، ۲۰۱۴) به عنوان چالش‌های سبک زندگی شهری در حوزه پایداری مصرف اشاره کرد.

آب، انرژی و غذا اجزای اساسی پایداری در حوزه توسعه هستند که اهداف اصلی توسعه پایدار سازمان ملل متحد به شمار می‌روند. دنگ و همکاران (۲۰۲۰) نشان دادند که تقاضا برای انرژی و غذا باعث افزایش بیش از ۵۰ درصدی تقاضا برای آب به‌خصوص در کشورهای درحال توسعه می‌شود. در همین حال، تغییرات در جمعیت جهانی و توسعه اقتصادی چالش بزرگی برای امنیت آب، انرژی و غذا ایجاد می‌کند؛ از این رو، شرایط اجتماعی-اقتصادی در قالب سبک زندگی باید به عنوان نوعی محرک در هنگام تحلیل روندهای متغیر تقاضای منابع در نظر گرفته شود.

مسائل بحران‌زا مثل سیل و همچنین همه‌گیری اخیر مصرف پایدار و سبک زندگی در راستای اهداف توسعه را نیز با چالش جدی مواجه کرده است؛ بر اساس گزارش سازمان ملل، همه‌گیری کووید-۱۹ بر برخی از اهداف توسعه پایدار تأثیر نامطلوب داشته است. به عنوان مثال، منجر به از دست دادن درآمد اختلال در تولید و توزیع غذا، نتایج ویرانگر سلامت و افزایش بیکاری شده است (هایدر و همکاران^۴، ۲۰۲۲).

بخش قابل توجهی از رابطه مصرف پایدار و سبک زندگی مداخلاتی است که سبک زندگی در جهت‌دهی به مصرف و پایداری آن در حوزه‌های مختلف مراقبت‌های زیست‌محیطی، منابع تجدید پذیر و مسائلی از این دست دارد که نهادها و مؤسسات دولتی و حاکمیتی با اهمیت پیدا کردن مسائل مرتبط با توسعه پایدار در سیاست‌ها و خط‌مشی‌های کلان خود قرار داده‌اند. از آنجا که منابع تجدیدپذیر در حد ظرفیت آن‌ها برای تجدید، برابری نسلی و بین نسلی ایجاد می‌کند (واتسون و فرنچ^۵، ۲۰۲۱)؛ برای دولت‌ها اهمیت راهبردی در خط‌مشی‌گذاری‌ها و سیاست‌های کلان دارد. در این زمینه یکی از مسائل چالش‌برانگیز به ویژه در کشورهای درحال توسعه همچون عراق با شرایط خاصی که در یکی دو دهه اخیر داشته مصرف مواد غذایی پایدار^۶ است؛ اثرات زیست‌محیطی تولید گوشت و لبنیات زیاد است پرورش حیوانات برای مصرف انسان تقریباً ۴۰ درصد از کل محصول کشاورزی در کشورهای صنعتی را تشکیل می‌دهد. چرا ۲۶ درصد از سطح زمین را اشغال می‌کند و تولید

1. Richards & Haynes

2. Fadhiludin et al.

3. Sari & Mokhtar

4. Haider et al.,

5. Whitson & French

6. Sustainable food consumption

محصولات خوراکی حدود یک سوم کل زمین‌های قابل کشت را مصرف می‌کند (استینفیلد و همکاران،^۱ ۲۰۰۶).

در برنامه توسعه ملی عراق ۲۰۱۸-۲۰۲۲ هشدار داد شده که تقریباً ۴۰۹۵ کیلومترمربع از زمین‌های کشاورزی عراق در خطر بیابان‌زایی قرار دارد (طرح توسعه ملی عراق^۲، ۲۰۲۲، ۲۲۶). علاوه بر این در اطلس اجتماعی-اقتصادی عراق برای سال ۲۰۱۹ برآورد کرد که در سال ۲۰۱۷، ۱۱ درصد از خانواده‌های عراقی برای امرار معاش به کشاورزی وابسته بودند که منبع اصلی امنیت غذایی عراق بود. علاوه بر این، این گزارش بیان می‌کند که تغییرات شدید آب‌وهوا، تخریب زمین و جابجایی و آسیب‌های زیرساختی ناشی از جنگ می‌تواند تهدیدی برای کشاورزی در عراق باشد (اطلس اجتماعی و اقتصادی عراق^۳، ۲۰۱۹). بر این اساس درصد افرادی که در برابر ناامنی غذایی آسیب‌پذیر هستند، به به طور قابل توجهی بالاتر بوده و به حدود ۵۰ درصد در مناطق شهری و ۶۰ درصد در مناطق روستایی می‌رسد (شاخص‌های کلیدی اجتماعی-اقتصادی عراق، ۲۰۲۰).

اگرچه از نظر رشد جمعیتی عراق در مقابل کشورهای شرق و جنوب شرقی آسیا مثل چین، هند و ژاپن نیست اما به تناسب امکانات، توسعه یافتگی و همچنین چالش‌های شهرنشینی نمی‌توان رشد جمعیتی را در کشور به ویژه در یکی دو دهه اخیر نادیده گرفت. همین امر توجه به سبک زندگی را در شهرهای بزرگ عراق به یک چالش جدی مبدل شود. موضوعی که نه تنها مقوله مصرف پایدار و سبک زندگی را به هم پیوند و برای عراق مسئله‌مند می‌کند؛ بلکه چالش‌های جدی همچون مصرف انرژی به ویژه برق و رشد اقتصادی که در برنامه‌های دولت عراق پس از جنگ مهم تلقی می‌شوند را نیز در صدر توجه قرار می‌دهد در روندهای خرد و کلان می‌توان انتظار داشت متغیرهایی مثل رشد اقتصادی تحت تأثیر متغیرهای خرد مثل مصرف باشند. شواهد نشان داده‌اند در عراق رابطه بین مصرف برق و رشد اقتصادی در عراق مستقیم بوده است (ابراهیم^۴، ۲۰۲۰).

علاوه بر این مطالعات انجام شده در شهرهای بغداد، بصره سلیمانیه نشان می‌دهد مسائل ناشی از محدودیت‌های زمینی و شیوه زیست مردم عراق در آینده نزدیک برای این کشور چالش‌های جدی ایجاد خواهد کرد؛ موضوعی که نیازمند مداخلات هدفمند و هوشمندانه دولت و نهادهای مرتبط با حوزه مصرف پایدار در این کشور است (شاخص‌های کلیدی اجتماعی-اقتصادی عراق، ۲۰۲۰).

¹. Steinfeld et al.,

². National Development Plan

³. Iraq Socio-economic Atlas

⁴. Ibrahim

برای دستیابی به چنین قابلیت‌های مطالعه سبک زندگی و تدوین سیاست‌های ناظر بر مصرف پایدار نیاز است.

مطالعات معطوف به سبک زندگی در عراق کمتر مورد توجه قرار گرفته است؛ عمدتاً این مطالعات مسائلی همچون بیماری‌ها و همچنین وضعیت تحرک و سلامت را مورد توجه قرار داده (الملاه و همکاران، ۲۰۱۷؛ آلا‌داب و آلابود، ۲۰۱۹؛ داوود، ۲۰۲۱؛ راضی و همکاران، ۲۰۱۹) و کمتر به موضوع مصرف در سبک زندگی توجه داشته‌اند. در خصوص مصرف پایدار نیز در عراق تحقیقات قابل توجهی انجام نشده است و عمدتاً در سطح توسعه پایدار و مصارف ناظر بر انرژی و تولیدات نفتی و حمل و نقل تمرکز شده است (علی داوود، ۲۰۲۲؛ حمود، ۲۰۱۹؛ الهلی، ۲۰۱۹).

عراق بعد از استقلال و جنگ پس از گذران دوران مختلف اکنون و در دوره‌ای خاص که فشرده‌گی زمان-مکان، کثرت فزاینده ابزارهای ارتباطی از یک سو و ارزش‌های فرهنگی توازن قدرت ارزش و سنت را به نفع مدرنیته به ویژه مدرنیته متأخر چرخش داده و فضای سیالی را ایجاد کرده است که تمایلات چندگانه و تکثر ارزشی تغییرات نیت‌مند فرد را با هدف دستیابی به «آرامش» و رفاه بیشتر، به سمت مصرف بیشتر و دگرگونی مضاعف سوق داده است، توجه به سبک زندگی از اهمیت بیشتری برخوردار گشته است. مدیریت سبک زندگی در عراق از یک منظر امکان برنامه‌ریزی جهت توزیع برای مصرف را ممکن می‌کند. علاوه بر این مدیریت سبک زندگی می‌تواند برای دولت‌های محلی و سازمان‌های فرهنگی محل تأمل و استفاده باشد. سبک زندگی همچنین امکان دقیق‌تری از جزئیات قابل مشاهده زندگی شهروندان عراقی به دست می‌دهد که ممکن است تحلیل‌های معمول در خصوص دین، آداب معاشرت، همچنین رفتارهای زیست‌محیطی، مصرف زیستی و فرهنگی که اطلاعاتی در سطح گسترده از آن موجود نیست را ارائه نماید. علاوه بر شناسایی سبک زندگی، مشخص کردن سهم متغیرهایی مصرف پایدار که در تعیین سبک زندگی مداخله دارند، می‌تواند جایگاه و وظیفه نهادهای حاکمیتی به ویژه وزارت بازرگانی در عراق در خصوص مراقبت‌های زیست‌محیطی و در حین حال پاسخگویی به نیازهای مواد غذایی را مشخص کند. مدیریت واردات و توزیع محصولات غذایی که عمدتاً توسط این وزارتخانه انجام می‌شود ارتباط قابل توجهی با سبک زندگی شهروندان داشته و می‌تواند با شناخت و مدیریت چالش‌های پیش رو که برخاسته از سبک زندگی و عوامل مؤثر بر آن هستند سهم قابل توجهی در سیاست مصرف پایدار در عراق داشته باشد. موضوعاتی چون بسته‌بندی کالاها، واردات نوع غذایی که می‌تواند ذائقه شهروندان عراقی را تحت تأثیر قرار دهد بسیار دارای اهمیت می‌باشد؛ از این رو درک چالش‌های

مطرح در حوزه سیاست مصرف که مرتبط با سبک زندگی است نیازمند بازشناسی و واکاوی خواهد بود که پژوهش حاضر بدان پرداخته است.

ادبیات نظری پژوهش

اصطلاح «مصرف پایدار» ویژگی‌های جالب بسیاری دارد. از دو کلمه متضاد تشکیل شده است که آن را تبدیل به یک مفهوم اکسیمورون^۱ (متناقض) می‌کند. محققان حوزه‌های مختلف، از جمله اقتصاد، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، انسان‌شناسی و زیست‌شناسی عصبی، درباره مصرف تحقیق کرده‌اند و هر حوزه دانشگاهی تعاریف زمینه‌ای خود را ارائه می‌کند؛ مصرف می‌تواند معمولی یا نامحسوس، قابل مشاهده یا نامرئی (شو و وارد،^۲ ۲۰۲۲) پر زرق‌وبرق یا اسراف زده باشد که تعریف آن را دشوار کرده است، اما همه موافق‌اند که مصرف منجر به تخریب و اتلاف می‌شود (گرابر،^۳ ۲۰۱۱). در مقابل مصرف، پایداری در مورد حفظ و دوری از زباله و تخریب صحبت می‌کند. اغلب به عنوان یک سیستم واحد با استفاده از سه ستون به هم پیوسته محیط‌زیست، اقتصاد و جامعه توصیف می‌شود. تعاریف مفهومی، مرزها و مبادلات بین سه رکن پایداری مبهم هستند (تامپسون،^۴ ۲۰۱۷) و مفهوم پایداری را به‌طور جامع توضیح نمی‌دهند. ماهیت مبهم پایداری و تعاریف بی‌شماری از مصرف به همین دلیل است که اکثر دانشگاهیان از تعریف مصرف پایدار خودداری می‌کنند (برینک و همکاران،^۵ ۲۰۲۰).

هر چند یک تعریف استاندارد پذیرفته شده هنوز وجود ندارد (گیولیو و همکاران،^۶ ۲۰۱۴). با این وجود، بسیاری بررسی مصرف پایدار را از طریق مورد توافق‌ترین ویژگی‌ها و ابعاد آن با عناصری چون (۱) ارضای نیازهای اساسی انسان. (۲) اولویت دادن به کیفیت زندگی بر استانداردهای مادی. (۳) مصرف کمتر؛ (۴) توجه به نسل‌های آینده از طریق مصرف مسئولانه، کارآمد و با آگاهی. (۵) انتخاب‌های مصرف‌کننده سازگار با محیط‌زیست و اجتماعی. (۶) به حداقل رساندن زباله و آلودگی مفهوم‌سازی می‌کند (فین و همکاران،^۷ ۲۰۰۸).

1. Oxymorons

2. Shove & Warde

3. Graeber

4. Thompson

5. Brink

6. Giulio et al.,

7. Fien et al.,

مصرف پایدار به فرآیند خرید، مصرف و دور ریختن محصولات و کالاهایی مربوط می‌شود که در زندگی روزمره مورد استفاده قرار می‌گیرد (هایدر و همکاران^۱، ۲۰۲۲). در واقع مصرف پایدار رویکردی عملی برای دستیابی به توسعه پایدار است که اقتصاد، جامعه و محیط اطراف را در برمی‌گیرد (بیرینزان و همکاران^۲، ۲۰۱۲) بلک و چریر (۲۰۱۰) مصرف پایدار را به عنوان نقطه عزیمت برای مواجهه با مسائل مرتبط با پایداری محیطی تعریف می‌کنند. این ممکن است به معنای مصرف به روشی متفاوت و یا مصرف کمتر باشد (پیر و همکاران^۳، ۲۰۱۷) از این‌رو، برای اینکه مصرف پایدار به یک عمل عادی تبدیل شود، تغییر سبک زندگی اتخاذ شده توسط افراد ضروری است (چن^۴، ۲۰۱۷).

مصرف پایدار مهم‌ترین هدف از اهداف توسعه پایدار است که شامل اجتناب از اثرات منفی بهداشتی و زیست‌محیطی، به حداقل رساندن تولید زباله و به‌طور کلی تضمین یک سبک زندگی دوستدار محیط‌زیست است؛ مصرف پایدار استفاده از محصولات و خدمات به روش‌هایی است که اثرات آن بر محیط‌زیست را به حداقل می‌رساند تا نیازهای انسان در حال حاضر و همچنین برای نسل‌های آینده برآورده شود (فدللا و همکاران^۵، ۲۰۲۱).

شواهد نشان می‌دهد برخی از شهروندان که نسبت به محیط‌زیست، آگاهی پایداری و تمایل به اتخاذ یک سبک زندگی پایدار تمایل مطلوبی دارند، اما اکثریت آن‌ها تمایلی به خرید محصولات سازگار با محیط‌زیست ندارند. این بی‌میلی روانی یا شکاف نگرش-رفتار ناشی از سوگیری مطلوبیت اجتماعی، شک و تردید مصرف‌کننده، ادراک بالای قیمت، فقدان اطلاعات لازم و تفاوت در اولویت‌های محصول است (ون‌ریپر و همکاران، ۲۰۲۰).

ورود مفهوم سبک زندگی در دنیای سرمایه‌داری و مجادلات پول، سرمایه، تولید، مصرف و مفاهیمی از این دست؛ بعد مهمی از سبک زندگی را در قالب «مصرف» بر بسیاری از جنبه‌ها حتی فرهنگ تفوق بخشید. هم‌اکنون روست که بسیاری از صاحب‌نظران الگوهای خرید و مصرف را به عنوان بخش مهمی از سبک زندگی در نظر می‌گیرند؛ در واقع الگوهای تصمیم‌گیری در زندگی که امروزه معطوف به مصرف هستند از اجزاء سبک زندگی به شمار می‌روند (سولومون^۶، ۲۰۰۴).

1. Haider et al.

2. Brinzan et al.,

3. Peyer et al.,

4. Chen

5. Fadlallah et al.,

6. Solomon

علاوه بر این سبک زندگی و مصرف افراد تحت تأثیر مؤلفه‌های متعددی است؛ شواهد بین‌المللی نیز نشان از ارتباط بین مذهب و مصرف دارد. موضوعی که در بین ۳۳ کشور جهان مورد واکاوی قرار گرفت و نشان داد دین مهم‌ترین عاملی است که از طریق تأثیرگذاری بر عوامل مهم اجتماعی و اقتصادی مانند آموزش و پرورش و وضعیت اجتماعی و اقتصادی و سیاسی می‌تواند تعیین‌کننده کیفیت و میزان مصرف باشد (کاتز و همکاران^۱، ۲۰۱۲). شواهد جدید از ارتباط بین کالاهای جدید تولیدشده و تطابق‌پذیری مصرف‌کنندگان دین‌دار، حکایت از آن دارد (اتیقور و شه‌باز^۲، ۲۰۱۰). این باورها از چنان قدرتی برخوردارند که می‌توانند میان گستره‌ای از وفاداری تا «تحریم»^۳ یک کالا را در برداشته باشند و ضرورتاً سبک زندگی را تغییر خواهند داد (الهیاری و همکاران^۴، ۲۰۱۲). شواهد به شدت از تبعیت مصرف‌کنندگان با هویت مذهبی (به ویژه مسلمانان) از رفتارهای مصرفی حمایت می‌کند (شاه عالم و همکاران^۵، ۲۰۱۱). رفتارهای مصرفی مبتنی بر حمایت مؤلفه‌های دینی مبتنی بر «عمل مستدل»^۶ است؛ عملی که طی آن رفتار از توجیه هنجارهای ذهنی^۷ برخوردار است و این امر نگرش مثبتی نسبت به مصرف در فرد ایجاد می‌کند. نه تنها متغیر مصرف می‌تواند تحت تأثیر شدید دین‌داری باشد بلکه بازخوردهای بعد از مصرف را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد (سیمبرگ و همکاران^۸، ۲۰۰۹).

شواهد پژوهش توگرسن^۹ (۲۰۱۷) نشان می‌دهد ویژگی‌های فرهنگی به‌طور قابل‌توجهی برای تنوع در مصرف گوشت و مواد غذایی ارگانیک، علاوه بر تنوع در نوآوری محصولات غذایی پایدار تأثیرگذار هستند. در عراق بنیامین و همکاران (۲۰۱۸) نشان دادند آگاهی کافی در مصرف غذای سالم، اجتناب از مصرف الکل و سیگار کشیدن سبب شده است مردم علاقه خود را به میوه‌ها و سبزیجات به‌جای مصرف مقادیر زیاد غذاهای شور و چرب در غذا خوردن نشان دهند. ماتهارو و همکاران^{۱۰} (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان تأثیر سبک زندگی بر رفتار مصرف پایدار نشان داد نگرش‌های مصرف‌کننده، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک‌شده، عوامل تعیین‌کننده مهم رفتار

¹.Katz et al.,

². Rehman et al.,

³. Boycott

⁴. AlHyari et al.,

⁵. Alam Syed Shah et al.,

⁶. Reasoned action

⁷. Subjective norms

⁸.Swimberghe et al.,

⁹. Thøgersen

¹⁰. Matharu et al.,

مصرف پایدار مصرف‌کنندگان هستند. همچنین هتا و همکاران^۱ (۲۰۲۱) گسترش حوزه سیاست مصرف و تولید پایدار: چالش‌ها و فرصت‌ها برای طراحی سیاست نشان می‌دهند سیاست تمرکز بیشتر بر نیاز به تغییر الگوهای مصرف و تولید و مقابله با پیامدهای مختلف اکولوژیکی در محدوده‌های سیاره‌ای مانند کربن‌زدایی، کاهش مطلق تولید مواد یا ایجاد جامعه‌ای عاری از پلاستیک است.

شواهد در این زمینه نشان می‌دهند دولت‌ها می‌توانند در تشویق مصرف پایدار به ویژه در مقوله‌های مهم مصرف مانند غذا، تهیه، آب، پیشگیری از ضایعات، پوشاک، سایر مواد مصرفی ایفا کنند (داوکینز و همکاران^۲، ۲۰۱۹). از این رو عملکرد دولت در جهت‌دهی به مصرف پایدار ضروری است از حیث نظری تحقیقات مختلف تاکید کردند مصرف پایدار را نمی‌توان تنها با اقدام مصرف کننده به دست آورد و مداخلات دولت برای شکل دادن به گفتمان، هنجارها، مشوق‌ها و زیرساخت‌ها ضروری است (پروترو و همکاران^۳، ۲۰۱۱؛ ولف و شونهر^۴، ۲۰۱۱). بخش عمده‌ای از مصرف پایدار تحت تاثیر شرایط اقلیمی و زیست محیطی است (ایوانز، ۲۰۱۱). در واقع رابطه بین مصرف و اقلیم دو سویه است؛ در کل شواهد نشان داده‌اند مصرف پایدارتر می‌تواند به امنیت غذایی محلی و مبارزه با چالش جهانی تغییرات آب و هوایی بپردازد (مارکس پیانا^۵، ۲۰۱۴).

علاوه بر این شواهد دیگری نشان می‌دهند که رسانه‌ها بر رفتار و آگاهی مصرف‌کننده از مصرف پایدار تأثیر منفی و مثبت می‌گذارد (سیمئونه و اسکارپاتو^۶، ۲۰۲۰) چوداری و همکاران^۷ (۲۰۱۹) نشان می‌دهد که رسانه‌های اجتماعی فرهنگ‌پذیری را برای مصرف مواد غذایی پایدار ممکن می‌سازد. یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد که بین استراتژی ترکیبی فرهنگ‌پذیری و انتقال اطلاعات در رسانه‌های اجتماعی، پیوندی وجود دارد که بر فرهنگ‌پذیری به سمت مصرف غذای پایدار در میان مصرف‌کنندگان رسانه‌های اجتماعی تأثیر می‌گذارد؛ در واقع رسانه‌ها پیچیدگی مسائل زیست محیطی و چگونگی ارتباط آنها با مصرف پایدار، درک میزان آگاهی مصرف‌کنندگان از رفتارهای پایدار و مصرف پایدار را در سبک زندگی مهم می‌کنند (د کاروالو و همکاران^۸، ۲۰۱۵). در همین راستا، جاکا و همکاران^۹ (۲۰۱۸) دلایل اشتراک در مصرف پایدار را از طریق مطالعه بر روی رسانه که عادات

1. Hotta et al.,

2. Dawkins et al.,

3. Prothero et al.,

4. Wolff & Schönherr

5. Marx-Pienaar et al.,

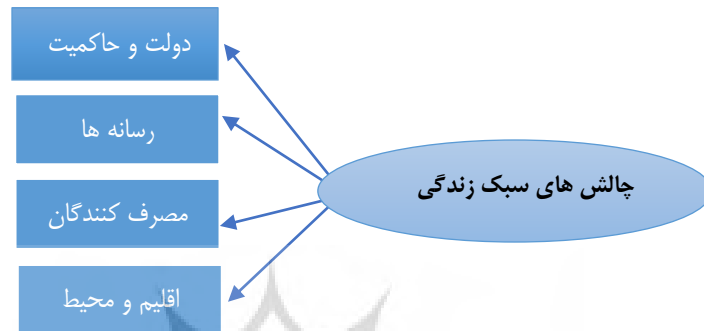
6. Simeone, & Scarpato

7. Choudhary et al.,

8. De Carvalho et al.,

9. Jaca et al.,

مصرف پایدار را تشویق می‌کنند، مورد مطالعه قرار دادند. بر این اساس می‌توان مدل مفهومی پژوهش را شامل مهمترین مولفه‌های شکل (۱) نشان داد.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش پژوهش

روش تحقیق این پژوهش در چارچوب تجزیه و تحلیل کیفی از نوع تحلیل تم است که به روش شش مرحله‌ای براون و کلارک^۱ (۲۰۰۶) انجام شده است؛ این مراحل شامل آشنایی محقق با داده‌های خود^۲ که دربرگیرنده رونویسی تعاملات و سپس خواندن و غوطه‌وری و درگیری و فعالانه است. تولید کدهای اولیه^۳ مشتمل بر ویژگی‌هایی از داده‌ها که جالب و معنادار به نظر می‌رسند و نشان‌دهنده زمینه گفتگو هستند. مرحله سوم جستجو تم‌ها^۴ به عنوان شروع تحلیل تفسیری کدهای ترکیب‌شده و مبنایی برای مرحله چهارم به عنوان بررسی تم‌ها^۵ است. در این مرحله بررسی عمیق‌تری از مضامین شناسایی شده در پی می‌آید که در آن محقق نیاز به این سؤال دارد که آیا مضامین اولیه را ترکیب، اصلاح، جدا یا کنار بگذارد. مرحله پنجم تعریف و نام‌گذاری مضامین^۶ است که در آن داده‌های درون مضمون‌ها باید به‌طور معنی‌داری باهم هماهنگ شوند و شامل «تصفیه و تعریف» مضامین و موضوعات فرعی بالقوه در داده‌ها است و در مرحله نهایی تهیه گزارش انجام می‌گیرد.

¹. Braun & Clark

². Become familiar with the data

³. Generating initial codes

⁴. Searching for themes

⁵. Reviewing themes

⁶. Defining & naming themes

(کلارک و براون، ۲۰۱۳، ۱۲۰-۱۲۳). جامعه پژوهش متخصصان موضوعی در حوزه‌های بازرگانی، علوم اجتماعی و فرهنگی و سیاست‌گذاری دولتی از اساتید دانشگاه‌های کرکوک، بغداد، سلیمانیه بودند که از این میان با تعداد ۱۲ نفر بر اساس جدول (۱) به عنوان نمونه پژوهش به حد اشباع داده‌ها رسید؛ روش نمونه‌گیری هدفمند متناسب با معیار از اساتید با تجربه و دارای اثر و تخصص در این زمینه و همچنین از مدیران مؤسسات وابسته به وزارت تجارت عراق بود. از مصاحبه به منظور گردآوری داده‌های بخش کیفی استفاده شده است. مصاحبه‌ها حالت نیمه ساختاریافته داشت و به صورت پرسش و پاسخ و گفتگوی رو در رو انجام شد. اعتبار داده‌های پژوهش از طریق بازگشت به مصاحبه‌شوندگان و همچنین ممیزان بیرونی انجام گرفت. علاوه بر این از طریق دو کدگذار و سنجش میزان نزدیک بودن کدهای استخراج‌شده از مصاحبه‌ها اعتبار داده‌های پژوهش مورد تأیید قرار گرفت

جدول ۱. مشخصات جمعیت شناختی نمونه پژوهش

ردیف	تحصیلات	تخصص	سابقه کار (سال)	سن	شغل
۱	دکتری	بازرگانی	۵	۴۵	استاد دانشگاه
۲	دکتری	مدیریت	۱۵	۴۵	استاد دانشگاه
۳	دکتری	علوم اجتماعی	۷	۴۰	استاد دانشگاه
۴	دکتری	اقتصاد	۲۳	۵۹	استاد دانشگاه
۵	دکتری	مدیریت کسب و کار	۱۵	۵۰	استاد دانشگاه
۶	دکتری	استراتژی	۱۶	۵۵	استاد دانشگاه
۷	دکتری	اقتصاد	۵	۴۲	استاد دانشگاه
۸	دکتری	رفتار سازمانی	۷	۳۷	کارمند ارشد
۹	دکتری	مدیریت کسب و کار	۲۲	۴۵	کارمند ارشد
۱۰	دکتری	اقتصاد	۲۴	۴۹	کارمند ارشد
۱۱	دکتری	اقتصاد	۸	۳۹	استاد دانشگاه
۱۲	کارشناسی ارشد	اقتصاد	۱۱	۴۰	کارمند ارشد

در بخش کمی روش پژوهش پیمایشی بود که بر این اساس پرسشنامه ۵۷ گویه ای تهیه و بین ۱۵۰ نفر از کارشناسان و متخصصان وزارت بازرگانی عراق توزیع شد. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده بود؛ اعتبار ابزار اندازه‌گیری از طریق روایی صوری و محتوایی تأیید شد و از طریق تحلیل عاملی روایی سازه آن مورد تأیید قرار گرفت. همچنین پایایی ابزار از طریق آلفای کرونباخ و بالاتر از ۰.۷ برای همه مؤلفه‌های اصلی برآورد شد. تجزیه و تحلیل اطلاعات در این بخش از طریق نرم‌افزار ای‌موس انجام شد.

یافته‌های پژوهش

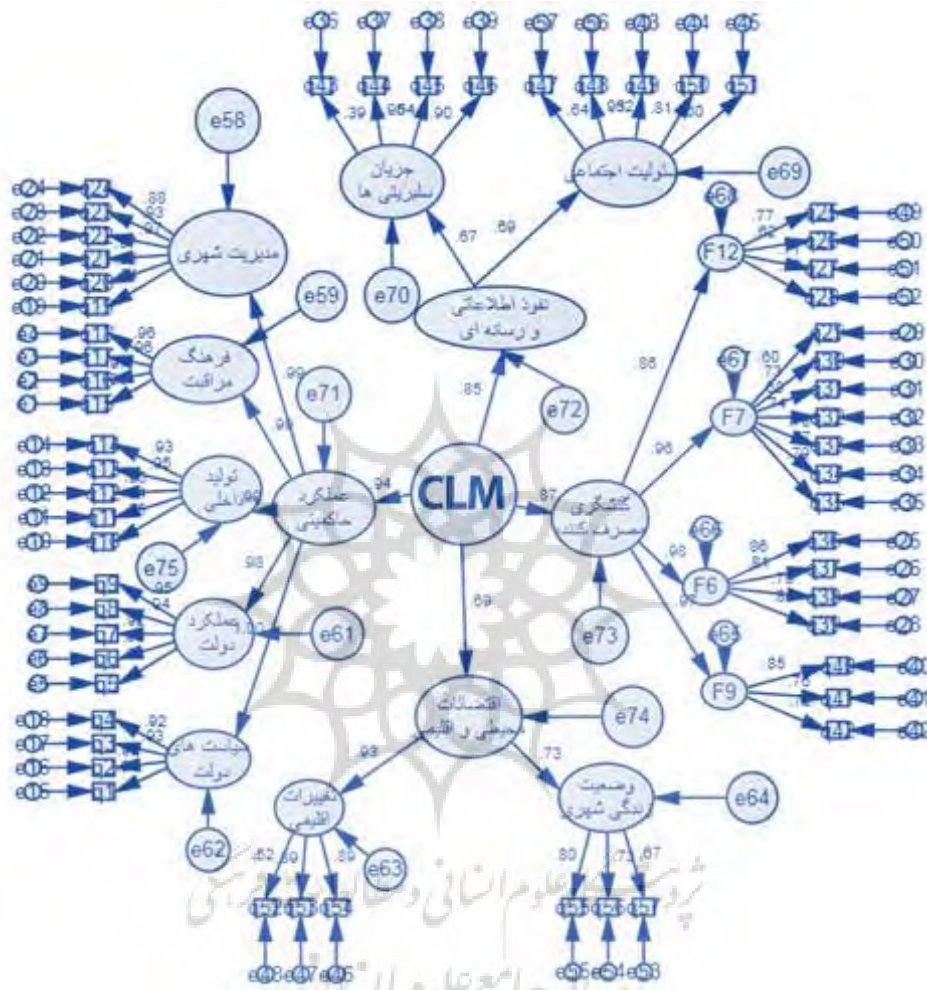
در بررسی یافته‌های پژوهش مبنی بر اینکه در حوزه سیاست مصرف پایدار چالش‌های مدیریت سبک زندگی چیست؟ جدول (۲) نشان‌دهنده مضامین اصلی و فرعی و ابعاد کلی چالش‌های مدیریت سبک زندگی است.

جدول ۲. چالش‌های مدیریت سبک زندگی در حوزه سیاست مصرف پایدار

مؤلفه	مضمون اصلی	مضمون فرعی
عملکرد حاکمیتی	سیاست‌های دولت	ضعف در سیاست‌های زیست‌محیطی
		محدودیت‌های سیاست انرژی‌های جایگزین فسیلی
		تعهدات بین‌المللی دولت
		رکود نظام قانون‌گذاری و حقوقی عراق در حوزه مصرف پایدار
	عملکرد دولت	ناتوانی در مدیریت واردات محصولات کشاورزی از نظر خصوصیات ژنتیکی
		فقدان ابزار سیاستی هدف‌دار جهت دهنده به سبک زندگی
		ضعف عملکرد نظارتی دولت در کنترل مصارف ناپایدار
		عدم توافق در نهادهای مدیریت‌کننده مصرف
	تولید داخلی	چالش رفتارهای غیرقانونی دفع پسماند، بسته‌بندی غیربهداشتی و انتشار آلاینده‌ها
		بهبود پایداری سیستم‌های غذایی
		استاندارسازی تولید بر اساس سهم تقاضا
		عدم تعادل ساختاری بین تولید و مصرف
فرهنگ مراقبت زیست‌محیطی	فقدان استانداردهای کیفی تولید خدمات	
	ناتوانی در تولید محصولات پایدار	
	چالش امنیت و مطالبات آب	
	کاهش مشارکت عمومی در مدیریت زیست‌محیطی	
مدیریت شهری	عدم شناخت نسبت به کاهش اثرات منفی مصرف	
	غیرسیستماتیک بودن فرهنگ مصرف	
	کنترل پسماندهای جامد شهری	
	محدودیت کلان داده‌های اجتماعی در وزارت بازرگانی	
دانش مصرف‌کننده	تمرکز امکانات و رفاهیات در محیط‌های شهری	
	توسعه تنوع در سبک‌های زندگی شهری	
	از بین رفتن سبک‌های زندگی طبیعی در شهر	
	چالش کنترل مصرف پلاستیک و بسته‌بندی مواد	
ارزش‌های مصرف‌کننده	ناآگاهی نسبت به مفاهیم و الزامات سیاست مصرف پایدار	
	ناآگاهی نسبت به دفع زباله‌های الکترونیکی	
	ناهمسانی شناختی فرهنگ و محیط‌زیست	
	آگاهی فرهنگی در مدیریت سبک زندگی	
		فرصت‌های بیشتر فراغت
		تغییرات بنیادین در مفهوم مصرف و لذت
		توسعه ارزش‌های اخلاقی قوی بین مصرف‌کنندگان

جهت‌گیری‌های ارزشی به سمت غذاهای پایدار		
چالش مصرف مسئولانه		
مقاومت در مقابل محصولات جایگزین گوشت		
ناپایداری مصرف گیاهی	رفتار مصرف‌کننده	
اتلاف و مصرف بیش‌ازحد منابع		
اختلاط الگوهای غذایی سالم و ناسالم		
عدم توجه به تفکیک زباله در محل تولید		
تمایل به مصرف غذاهای سریع	سرمایه‌های اجتماعی	
عدم پذیرش توصیه‌های حاکمیتی توسط مردم		
افزایش بی‌کاری و محرومیت‌های اجتماعی ادراک‌شده		
افت اعتماد ناشی از فساد اقتصادی و اداری	جریان سلبریتی‌ها	
جهت‌دهی به معماری انتخاب و رجحان مصرف‌کننده		
تغییر الگوهای تصمیم‌گیری در زندگی		
متقاعد کردن مصرف‌کنندگان در راستای منافع سلبریتی‌ها		
خرده‌فرهنگ‌های جوانی و جهت‌دهی به مصرف		
فشار ناشی از طرفداران محیط‌زیست به دولت		
برنامه‌های آموزشی سبک زندگی سالم توسط دولت		
چالش مسئولیت‌های صنعت در مقابل محیط‌زیست		
تعارضات تبلیغات سرمایه‌داری و محیط‌زیست		
سهم آموزش‌های رسانه‌ای سبک زندگی پایدار		
بحران‌های تأمین و بازیافت انرژی	وضعیت زندگی شهری	
سرعت‌بالای زندگی و مطالبات مواد غذایی		
تغییرات پیچیده در زندگی روزمره	تغییرات اقلیمی	
کاهش بارش‌های جوی		
تغییر پوشش گیاهی ناشی از تغییرات دمایی		
ناپایداری در محصولات طبیعی		

همان‌طور که نتایج جدول (۲) نشان می‌دهد ۵۷ عامل پایه به عنوان مؤلفه‌های اولیه شناسایی و در قالب ۱۳ کد محوری در ۴ دسته عملکرد حاکمیتی، کنشگری مصرف‌کننده، نفوذ اطلاعاتی و رسانه‌ای، اقتضات محیطی و اقلیمی قرار گرفتند. تحلیل عاملی مربوط به بعد اصلی چالش‌های مدیریت سبک زندگی در حوزه سیاست مصرف پایدار، ابعاد فرعی و پایه مرتبط با این متغیر بررسی و گزارش شده است. مدل عاملی متغیر «چالش‌های مدیریت سبک زندگی» به صورت مدل عاملی مرتبه دوم تدوین گردید. برآوردهای مربوط به این مدل شاخص‌های کلی برازش و پارامترهای اصلی (بار عاملی این متغیر) در ادامه گزارش شده است.

شکل ۲. شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل عاملی

شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل عاملی در مجموع بیانگر این است که برازش داده‌ها به مدل برقرار است. همه شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل عاملی با مد نظر قرار دادن مقادیر مطلوب به این شاخص‌ها دلالت بر مطلوبیت مدل عاملی چالش‌های مدیریت سبک زندگی در حوزه سیاست مصرف پایدار دارند. مقادیر قابل اتکا و استاندارد برای قضاوت در خصوص شاخص‌های برآورد شده مدل

عبارت‌اند از اینکه کای اسکوتر نسبی کوچک‌تر از ۳ باشد؛ شاخص برازش تطبیقی و شاخص برازش تطبیقی مقتصد از ۰.۸ بزرگ‌تر باشد. این مقادیر در جدول (۳) نشان داده شده است.

جدول ۳. چالش‌های مدیریت سبک زندگی در حوزه سیاست مصرف پایدار

شاخص	درجه آزادی	کای اسکوتر	شاخص برازش تطبیقی	شاخص برازش تطبیقی مقتصد
مقدار	۱۶۲۵	۴۸۶۵.۰۳۵	۰/۹۱	۰/۹

نتیجه‌گیری

همان‌طور که نتایج پژوهش نشان داد عامل حاکمیتی و دولتی تأثیر بیشتری در چالش‌های مدیریتی سبک زندگی دارد. این عوامل شامل سیاست‌های دولت، عملکرد دولت، تولید داخلی، فرهنگ مراقبت زیست‌محیطی و مدیریت شهری است. مراقبت از محیط‌زیست هر چند از سوی مصرف‌کنندگان باید مورد رعایت قرار گیرد اما همان‌طور که وینر (۲۰۲۳) تصریح می‌کند تحت تأثیر سیاست‌های دولت در حوزه کاهش مصرف انرژی و شیوه‌های مدیریت مصرف است. سیاست‌های دولت و برنامه‌های حاکمیتی در زمینه‌هایی چون سیاست‌های زیست‌محیطی، انرژی‌های جایگزین، نظام قانون‌گذاری، واردات محصولات، نظارت در مصرف، استانداردسازی تولید، ایجاد پایگاه اطلاعاتی، کنترل مصرف پلاستیک و بسته‌بندی‌های جایگزین، مدیریت مصرف آب در بخش‌های مختلف به ویژه بخش خانگی، جهت‌دهی به فرهنگ مصرف از طریق آگاهی‌دهی عمومی نسبت به اثرات منفی مصرف ناپایدار می‌تواند سهم قابل‌توجهی از چالش‌های مدیریت سبک زندگی را کاهش دهد.

نقش حاکمیت و عملکرد دولت سهم قابل‌توجهی در مدیریت چالش‌های سبک زندگی دارد. همان‌طور که شواهد داوکینز و همکاران (۲۰۱۹)، پروترو و همکاران (۲۰۱۱) و لوف و شونهر (۲۰۱۱) نشان می‌دهد مداخلات دولتی و حاکمیتی می‌تواند الگوهای مصرف در زندگی را تحت تأثیر قرار دهد؛ مشوق‌های مصرف، یارانه‌های دولتی و تعرفه‌ها و ضرایب مالیاتی که برای کالاهای مختلف وضع می‌شود می‌تواند الگوهای مصرفی جامعه را به سمت مصرف پایدار سوق دهد. این در حالی است که عاملیت و رسانه نیز نقش مهمی در کنترل چالش‌های سبک زندگی بر عهده دارند.

دولت‌هایی که مسائل مربوط به توسعه پایدار در سیاست‌ها و خط‌مشی‌های کلان قرار می‌دهند همان‌طور که واتسون و فرنچ (۲۰۲۱) تصریح می‌کنند برابری نسلی و عدالت را ترویج می‌دهند. علاوه بر این همان‌طور هتا و همکاران (۲۰۲۱) بحث می‌کنند سهم قابل‌توجهی در کربن‌زدایی و مراقبت‌های زیست‌محیطی تغییر الگوهای مصرف خواهند داشت. از این رو مصرف پایدار

به عنوان یک موضوع سیاسی شناخته می‌شود تا یک موضوع اجتماعی؛ همان‌طور که اورتیگویراسانچز و مارتینز (۲۰۲۳) به عادات مصرف جوامع پیشرفته اشاره می‌کنند و مقادیر فزاینده انرژی موردنیاز برای خدمات‌رسانی به خودروها، خانه‌ها، یراق‌آلات خانه و تجهیزات آشپزخانه را نشان می‌دهند و این‌ها را نتیجه وابستگی سرمایه‌داری به رشد می‌دانند به دنبال تدابیر متقابلی می‌گردند که نه در اقدام فردی، بلکه مقررات دولتی و بسیج اجتماعی مؤثر برای ترویج معرفی راه‌های جایگزین برای انجام زندگی روزمره در جهانی که توسط تغییرات آب‌وهوایی تهدید می‌شود.

نتایج این تحقیق سهم عاملیت را در اولویت دوم قرار می‌دهد و نقش اصلی در حوزه سیاست مصرف پایدار را بر عهده نهادهای دولتی و حاکمیت در عراق در نظر می‌گیرد. عاملیت انسانی در ساختارهای تعیین‌شده عملکرد مشخص و محدودی دارد که تا حد زیادی آن را در خود محدود کرده است. دانش، ارزش‌ها و رفتار مصرف‌کننده تا حد زیادی تحت تأثیر این سیاست‌ها قرار می‌گیرد.

رسانه‌ها می‌تواند الگوهای مثبت مصرف را در بین جانان از طریق فضای هنرمندان و همچنین جریان‌سازی مصرف ایجاد کنند. آنها همچنین می‌توانند جریان مصرف را به سمت ناپایداری سوق دهند و با ترویج سوبیه‌های مصرف سرمایه‌داری متاخر نقش تخریب‌کننده ایفا کنند. رسانه‌ها همان‌طور که چوداری و همکاران (۲۰۱۹) تاکید دارند نقش مهمی در فرهنگ‌پذیر کردن جامعه ایفا می‌کنند. فرهنگ‌پذیری در این معنا می‌تواند به عادات و رویه‌های زندگی روزمره شکل دهد و از طریق ماتریالیسم فرهنگی ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی را تحت تأثیر قرارداده و رفتارها را نهادینه کند. بر این اساس نفوذ جریان رسانه‌ای می‌تواند بخش قابل توجهی از چالش‌های سبک زندگی را طریق تغییر الگوهای تصمیم‌گیری و یا سازو کار اقناع و شکل‌دهی به رفتارهای گروهی تحت تأثیر قرار دهد.

از آنجا که در عراق مداخلات دولتی و حاکمیتی در حوزه‌های مختلف مصرف وجود دارد می‌توان انتظار داشت بخش مهمی از عناصر چالش‌زای مدیریت سبک زندگی در حوزه عملکرد دولتی با سیاست‌های بلندمدت در عراق تحت تأثیر قرار گیرند. ایجاد تعهدات بین‌المللی دولت به ویژه تعهدات مربوط به اهداف توسعه پایدار و مراقبت‌های زیست محیطی در این زمینه نقش قابل توجهی دارند. علاوه بر این بازیگری مهم سیاست خارجی عراق در قبال همسایگانی مثل ایران، ترکیه و سوریه و حتی عربستان در مبادلات کالایی و مسایل مربوط به مدیریت آب در حوزه کلان می‌تواند بخش مهمی از چالش‌های منطقه‌ای را در حوزه مصرف پایدار نشان دهد.

ناتوان در مدیریت مسایل زیست محیطی و همچنین واردات کالاهایی که می‌تواند مخاطرات زیستی برای عراق و همسایگان داشته باشد موضوع قابل توجه دیگری است که ضرورت دارد در حوزه قانون‌گذاری و تعرفه‌های واردات کالاهای مصرفی مد نظر قرار گیرد.

مسایل مربوط به کنترل پسماند و تبدیل آن و همچنین سیاست‌های تشویقی تفکیک در محل و همچنین مشوق‌های مصرف سبز نقش مهمی در شکل‌دهی به رفتار مصرف‌کننده دارد به ویژه نسل جوان به منظور مراقبت از محیط زیست دارد.

به‌منظور کنترل چالش‌های سبک زندگی پیشنهاد می‌شود سطح آگاهی عمومی از طریق اطلاع‌رسانی و تقویت فرهنگ مصرف پایدار از مدارس در سطوح ابتدایی در دستور کار قرار گرفته و در برنامه‌های درسی دانش‌آموزان گنجانده شود. علاوه بر این سیاست‌های کنترلی وزارت بازرگانی عراق در مسیر کاهش مصرف پلاستیک و افزایش تمایل افراد به مصرف کالاهای جایگزین گوشت، انرژی‌های تجدید پذیر تغییر نماید.

حمایت از خرده فرهنگ‌هایی که در راستای مصرف کمتر گوشت و یا مصرف سبز اقدام می‌کنند از طریق مشوق‌های مالیاتی و یا توسعه تبلیغات رسانه‌ای می‌تواند تا حد زیادی نقش تقویت‌کننده مصرف پایدار داشته باشد.

تغییر ذائقه مصرف‌کنندگان به ویژه نسل جوان از کالاهایی که مصرف آن می‌تواند محیط‌زیست را ناپایدار کند به کالاهایی که تا حد زیادی فرسودگی خاک و مصرف آب و افزایش مصرف انرژی را به همراه نداشته باشد از طریق آموزش‌های گروهی و مبتنی بر خانواده توصیه می‌گردد. واردات محصولات کشاورزی متناسب با اقلیم و همچنین افزایش تعرفه‌های کالاهایی که کربن بیشتری دارند و محیط‌زیست را آلوده می‌کنند به عنوان مالیات محیط‌زیست می‌تواند عامل جبران‌کننده مناسبی باشد.

References

- Aladhab, R. A., & Alabbood, M. H. (2019). Adherence of patients with diabetes to a lifestyle advice and management plan in Basra, Southern Iraq. *Dubai Diabetes and Endocrinology Journal*, 25(3-4), 100-105.
- Al-Heali, A. N., Husain, W. A., & Hamoodi, A. N. Green marketing of solar energy projects in Iraq is a way to ensure sustainable development- Analytical Study.
- Al-Hyari, K., Alnsour, M., Al-Weshah, G., & Haffar, M. (2012). Religious beliefs and consumer behaviour: from loyalty to boycotts. *Journal of Islamic Marketing*.
- Ali Dawood, S. (2022). Sustainable Transportation for Healthy Tourist Environment: Erbil City-Iraq a Case Study. In *INTERNATIONAL SYMPOSIUM: New Metropolitan Perspectives* (pp. 2496-2504). Springer, Cham.
- Al-Mallah, A. N., Tawfiq, N. O., & Dizaye, K. (2017). The role of a clinical pharmacist in lifestyle modification in type 2 diabetic patients with peripheral neuropathy in Erbil, Iraq. *JPMC*, 3(2), 57.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Brink, M., Hengeveld, G. M., & Tobi, H. (2020). Interdisciplinary measurement: A systematic review of the case of sustainability. *Ecological Indicators*, 112, 106145.
- Brinzan, O., Tigan, E., & Radu, D. (2012). Food consumption and sustainability. *Journal of environmental protection and ecology*, 13(1), 253-257.
- Chen, C. F. (2017). Consumer's lifestyle and its impact on eco-product aesthetics. In *Sustainability through Innovation in Product Life Cycle Design* (pp. 1021-1031). Springer, Singapore.
- Choudhary, S., Nayak, R., Kumari, S., & Choudhury, H. (2019). Analysing acculturation to sustainable food consumption behaviour in the social media through the lens of information diffusion. *Technological Forecasting and Social Change*, 145, 481-492.
- Clarke, V., & Braun, V. (2013). Teaching thematic analysis: Overcoming challenges and developing strategies for effective learning. *The psychologist*, 26(2).
- Dawkins, E., André, K., Axelsson, K., Benoist, L., Swartling, Å. G., & Persson, Å. (2019). Advancing sustainable consumption at the local government level: A literature review. *Journal of cleaner production*, 231, 1450-1462.

- Dawood, A. A. (2021). The impact of practice physical and sports activity on the sedentary lifestyle of many students in Iraq. *Journal of studies and researches of sport education*, (69).
- De Carvalho, B. L., de Fátima Salgueiro, M., & Rita, P. (2015). Consumer Sustainability Consciousness: A five dimensional construct. *Ecological indicators*, 58, 402-410.
- Deng, C., Wang, H., Gong, S., Zhang, J., Yang, B., & Zhao, Z. (2020). Effects of urbanization on food-energy-water systems in mega-urban regions: a case study of the Bohai MUR, China. *Environmental Research Letters*, 15(4), 044014.
- Dogan, O., & Gurcan, O. F. (2022). Applications of big data and green IoT-enabling technologies for smart cities. In *Research anthology on big data analytics, architectures, and applications* (pp. 1090-1109). IGI Global.
- Evans, D. (2011). Thrifty, green or frugal: Reflections on sustainable consumption in a changing economic climate. *Geoforum*, 42(5), 550-557.
- Fadhilludin, N. F., Manaf, L. A., & Abdullah, S. H. (2014). Solid Waste Management Transition in Selangor: Issues and Challenges. In *From Sources to Solution: Proceedings of the International Conference on Environmental Forensics 2013* (pp. 337-341). Springer Singapore.
- Fadlallah, S., Roy, P. S., Garnier, G., Saito, K., & Allais, F. (2021). Are lignin-derived monomers and polymers truly sustainable? An in-depth green metrics calculations approach. *Green Chemistry*, 23(4), 1495-1535.
- Fien, J., Neil, C., & Bentley, M. (2008). Youth can lead the way to sustainable consumption. *Journal of Education for Sustainable Development*, 2(1), 51-60.
- Giulio, A. D., Fischer, D., Schäfer, M., & Blättel-Mink, B. (2014). Conceptualizing sustainable consumption: toward an integrative framework. *Sustainability: Science, Practice and Policy*, 10(1), 45-61.
- Graeber, D. (2011). Consumption. *Current anthropology*, 52(4), 489-511.
- Haider, M., Shannon, R., & Moschis, G. P. (2022). Sustainable consumption research and the role of marketing: A review of the literature (1976–2021). *Sustainability*, 14(7), 3999.
- Hamoud, A. J. (2019). Spatial analysis of the production and consumption of basic petroleum products in Iraq view sustainable development For the period 2000-2013. *Journal of Tikrit university for humanities*, 25(12), 337-367.

- Hotta, Y., Tasaki, T., & Koide, R. (2021). Expansion of Policy Domain of Sustainable Consumption and Production (SCP): Challenges and Opportunities for Policy Design. *Sustainability*, 13(12), 6763.
- Ibrahim, A. S. (2020). Trends in the relationship between electricity consumption and economic growth in Iraq for the period (1990-2017). *Tikrit Journal of Administration and Economics Sciences*, 16(49 part 2).
- Iraq Key Socio-economic Indicators for Baghdad, Basrah, and Sulaymaniyah. 2020. European Asylum Support Office
- Jaca, C., Prieto-Sandoval, V., Psomas, E. L., & Ormazabal, M. (2018). What should consumer organizations do to drive environmental sustainability?. *Journal of Cleaner Production*, 181, 201-208.
- Joerin, J., & Shaw, R. (2012). Land Use: Urban and Land Use Planning for Disaster Resilience. In *Environment Disaster Linkages* (Vol. 9, pp. 221-237). Emerald Group Publishing Limited.
- Katz, Gerro Tally Jaeger Mads Meier. 2012. Religion, Religiosity, and Cultural Stratification: Theoretical Links and Empirical Evidence, *Research in the Sociology of Work*, Volume: 23
- Kautish, P., Paco, A., & Thaichon, P. (2022). Sustainable consumption and plastic packaging: Relationships among product involvement, perceived marketplace influence and choice behavior. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 67, 103032.
- Marx-Pienaar, N. J., & Erasmus, A. C. (2014). Status consciousness and knowledge as potential impediments of households' sustainable consumption practices of fresh produce amidst times of climate change. *International Journal of Consumer Studies*, 38(4), 419-426.
- Matharu, M., Jain, R., & Kamboj, S. (2020). Understanding the impact of lifestyle on sustainable consumption behavior: a sharing economy perspective. *Management of environmental quality: An international Journal*.
- Moroni, S. (2012). Land-use planning and the question of unintended consequences. In *The spatial market process*. Emerald Group Publishing Limited.
- Ortigueira-Sánchez, L. C., & Risco-Martínez, S. L. (2023). Visualizing the Scientific Landscape on Sustainable Consumption Research in Web of Science. *Responsibility and Sustainability*, 8(1), 42-51.
- Osuntuyi, B. V., & Lean, H. H. (2022). Economic growth, energy consumption and environmental degradation nexus in heterogeneous countries: does education matter?. *Environmental Sciences Europe*, 34(1), 1-16.

- Parsons, A. J. (2013). Abandonment of agricultural land, agricultural policy and land degradation in Mediterranean Europe. In *Patterns of land degradation in drylands: understanding self-organised ecogeomorphic systems* (pp. 357-366). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Pasternak, S., & Machado Bógus, L. M. (2010). Changing urbanization patterns in the Brazilian metropolis. In *Suburbanization in global society* (pp. 231-251). Emerald Group Publishing Limited.
- Peyer, M., Balderjahn, I., Seegebarth, B., & Klemm, A. (2017). The role of sustainability in profiling voluntary simplifiers. *Journal of Business Research*, 70, 37-43.
- Prothero, A., Dobscha, S., Freund, J., Kilbourne, W. E., Luchs, M. G., Ozanne, L. K., & Thøgersen, J. (2011). Sustainable consumption: Opportunities for consumer research and public policy. *Journal of Public Policy & Marketing*, 30(1), 31-38.
- Radhi, T. A., Mohammed, A. H., & Shamkh, S. S. (2019). Hypertensive Patients' Practices Regarding Lifestyle Changes in AL-Amarah City at South of Iraq. *Indian Journal of Forensic Medicine & Toxicology*, 13(1).
- Rahman, M. K., Masud, M. M., Akhtar, R., & Hossain, M. M. (2022). Impact of community participation on sustainable development of marine protected areas: Assessment of ecotourism development. *International Journal of Tourism Research*, 24(1), 33-43.
- Rehman, A. U., & Shahbaz Shabbir, M. (2010). The relationship between religiosity and new product adoption. *Journal of Islamic Marketing*, 1(1), 63-69.
- Richards, E., & Haynes, D. (2014). Solid waste management in Pacific Island countries and territories. *Municipal solid waste management in Asia and the Pacific Islands: Challenges and strategic solutions*, 255-279.
- Sari, N. M., & Mokhtar, M. B. (2014). Hazardous waste management in Malaysia: The needs of environmental forensic. In *From Sources to Solution: Proceedings of the International Conference on Environmental Forensics 2013* (pp. 61-66). Springer Singapore.
- Shah Alam, S., Mohd, R., & Hisham, B. (2011). Is religiosity an important determinant on Muslim consumer behaviour in Malaysia?. *Journal of Islamic marketing*, 2(1), 83-96.
- Shove, E., & Warde, A. (2002). Inconspicuous consumption: the sociology of consumption, lifestyles and the environment. *Sociological theory and the environment: classical foundations, contemporary insights*, 230(51), 230-251.

- Simeone, M., & Scarpato, D. (2020). Sustainable consumption: How does social media affect food choices?. *Journal of Cleaner Production*, 277, 124036.
- Smeets, P. J. (2011). Delta metropolises. *Expedition agroparks: Research by design into sustainable development and agriculture in the network society*, 65-91.
- Solomon M.R. (2004), *Consumer behavior: buying, having and being*, 6th ed., IE: Pearson.
- Steinfeld, H., Gerber, P., Wassenaar, T. D., Castel, V., Rosales, M., Rosales, M., & de Haan, C. (2006). *Livestock's long shadow: environmental issues and options*. Food & Agriculture Org..
- Steinführer, A., & Haase, A. (2009). Flexible–inflexible: socio-demographic, spatial and temporal dimensions of flat sharing in Leipzig (Germany). *GeoJournal*, 74, 567-587.
- Sun, J., Wang, X., Chen, A., Ma, Y., Cui, M., & Piao, S. (2011). NDVI indicated characteristics of vegetation cover change in China's metropolises over the last three decades. *Environmental monitoring and assessment*, 179, 1-14.
- Swimberghe, K., Sharma, D., & Flurry, L. (2009). An exploratory investigation of the consumer religious commitment and its influence on store loyalty and consumer complaint intentions. *Journal of Consumer Marketing*, 26(5), 340-347.
- Tanaka, M. (2013). Sustainable society and municipal solid waste management. In *Municipal solid waste management in Asia and the pacific islands: challenges and strategic solutions* (pp. 1-14). Singapore: Springer Singapore.
- Thøgersen, J. (2017). Sustainable food consumption in the nexus between national context and private lifestyle: A multi-level study. *Food Quality and Preference*, 55, 16-25.
- Thompson, P. B. (2017). *The spirit of the soil: Agriculture and environmental ethics*. Routledge.
- Weener, S. (2023). *Transition to a Sustainable Society: How can a Meatless Lifestyle be Facilitated? A Study on the Possible Antecedents of the Intention of the Consumption of Meatless Meals* (Bachelor's thesis, University of Twente).
- Whitson, J., & French, M. (2021). Productive play: The shift from responsible consumption to responsible production. *Journal of Consumer Culture*, 21(1), 14-33.

- Wolff, F., & Schönherr, N. (2011). The impact evaluation of sustainable consumption policy instruments. *Journal of Consumer Policy*, 34(1), 43-66.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی